

SZEGILONG

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

EGYEZTETÉSI ANYAG, NEM VÉGLEGES

1/ POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Érdeklődő!

Köszöntöm Szegilong község Településképi Arculati Kézikönyvének olvasása kapcsán, mellyel betekintést nyerhet a település jelenébe, múltjába és jövőjébe is. Ez a kézikönyv megjeleníti a régmúltat, hagyományainkat, bemutatja természeti és építészeti értékeinket és iránymutatást kínál arra, hogy községünk arculata hogyan tudja úgy megőrizni a Tokaj-hegyaljára jellemző falusi építészeti stílust, hogy az megfeleljen a modern kor elvárásainak is.

A község arculata folyamatosan változik, az épületeket felújítják, korszerűsítik, új épületek, építmények jönnek létre. Nagyon fontosnak tartom, hogy ezek az építkezések a meglévő értékek megőrzésével, a hagyományos építőelemek, a kő, a fa használatával valósuljanak meg.

A környezetünk, a település képének alakítása, mindannyiunk felelőssége. Közös érdekünk, hogy Szegilong mindenki számára szép, barátságos, nyugodt életteret biztosítson, hogy Tokaj-hegyalja egy parányi gyöngyszeme legyen. Olyan település, ahol a modern kor igényeinek is megfelelő épületek magukban hordozzák a múltat, és ahol az épületek, a fű, fa, virág az itt található természeti értékekről, és azoknak az emberi élet szebbé és kényelmesebbé tétele érdekében történő építészeti felhasználásról beszél. Ezekhez nyújt iránymutatást ez a kézikönyv.

Talárovics László
polgármester

ELŐSZÓ

Tokaj-hegyalja kiemelkedő területnek számít építészeti és településképi szempontból. Itt az épületek túlnyomó többsége értékes és védelemre érdemes, ha nem is mindig egyenként, de utcaképként legtöbbször. Nem véletlen, hogy 2002-ben a régió elnyerte a Világörökség megtisztelő címét, mégpedig Kultúrtáj kategóriában, védve a bor- és szőlőkultúrához kapcsolódó borvidéki tájat, de evvel együtt a települések épített örökségét is.

Szegilong a településképi szempontjából a tipikus magyar falu példája, de ugyanakkor egyedi hangulattal rendelkező egyutcás település is. Az egyik oldalon a domborzat lankái, és átellenben a vízparti lapos területek, az egykori főút két oldalára épült mezőgazdasági település egyéni karaktere hívogató és harmonikus összképet mutat. Az épületek legnagyobb része hasonló és őrzi a hagyományos építészeti megjelenés szépségeit, az utcán egymás mellett testvérként álló házak pedig egységes és ritmikus utcaképet mutatnak.

A messziről jött ember hamar felfedezi a település szépségeit, megkapó atmoszféráját, nemes rendjét, szép és egységes épületsorait. Arra gondol, büszkék lehetnek az itt élők a középületekre, a templomokra, a hagyományaikra, az örökséget őrző házak sorára, a közterületek növényzetére. A helyben élők is ismerik Szegilong szépségeit, még akkor is, ha a házak egy része gazdátlanságot mutat, és akkor is, ha egyes épületektől szeretnének megszabadulni, feleslegesen lebontani azokat.

„Tartsd meg a rendet, és a rend is megtart téged!” – így tudjuk Szent Benedektől.

Bár törvény is előírja a készítését, a Településképi Arculati Kézikönyv célja inkább az, hogy rámutasson az értékekre, a rendre, hogy a felnyissa a szemeket az építészeti szépségekre, azok megmentésére. Tekintsünk Szegilongra mint saját, mint magyar és helyi örökségre, amelyet idegenből hozott divatok helyett, az elődöktől kapott hagyományból fejleszteni, modernizálni, továbbvinni lehet és kell.

Salamin Ferenc
építész

SZEGILONG

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

TARTALOM

1. Köszöntő, előszó	7
2. Tokaj-hegyalja rövid története és településszerkezete	10
3. Szegilong bemutatása	12
4. Örökségünk	
Középületek	30
Emlékművek	
Feszületek	
Temető	
Közterület	30
Természet	16
5. Településképben meghatározó területek	26
Településközponti beépítés	28
Hosszúházas falusias beépítés	30
Tájhasználat	
6. Ajánlások, Útmutató	36
Telepítés	38
Méretetek, arányok	40
Tetőforma, kémény, tetőfedés	42
Anyag- és színhasználat	44
Tornácok, ereszek	46
Ajtók, ablakok	48
Kerítés, kapu	50
Gazdasági épületek	
Pincék	
Zöldterületek	52
7. Jó példák	
8. Impresszum	78

2/ TOKAJ-HEGYALJA RÖVID TÖRTÉNETE

Tokaj-hegyalja a Zempléni hegység déli lankáin, a Bodrogek árterületének szomszédságában fekszik. A Felvidék és az Alföld, azaz két eltérő természeti nagytáj határán fekvő területet vásárvonalnak nevezik. E vásárvonalra a nagyobb gazdasági aktivitás és egy sokszínű termelési mód volt mindig jellemző.

Tokaj-hegyalja legősibb emléke az Erdőbényén talált 10 millió éves szőlőmaradvány. A vidék már az ősidőktől fogva lakott volt, az őskőkorszak első maradványa egy mamut maradvány Tarcáról, de fellelhetők őskori emlékek itt a kerámia leletektől kezdve a pattintott obszidiánon át, a bodrokkeresztúri földvár-szerű településig. Tokaj már a római korban fontos stratégiai szereppel bírt, hiszen itt volt a legfontosabb kereskedelmi út tiszai átkelőhelye.

Szinte biztos, hogy már a honfoglalás előtt virágzó szőlőkultúra volt e vidéken,

valószínűleg ártéri, fára futtatott formában. Ezt a területet a honfoglaláskor a szőlőműveléshez értő kabar törzs szállta meg.

E korszak legjelentősebb lelete a magas rangú honfoglaló magyar vezér lovas sírja Tarcalon, amelyben több száz ezüst öv- és lószerszámdíszet találtak, illetve egy aranyozott ezüst tarsolylemezt.

A XI. századra kialakult Zemplén vármegye, s a következő századra egyre több terület került nemesi családok birtokába, a korábban királyi kézben lévő vármegyében. A tatárjárás után IV. Béla olaszokat és vallonokat hozatott Tokaj-hegyaljára, az elpusztított szőlőterületek újratelepítésére. Ekkor épült ki a kereskedelmi utak védelmét szolgáló várak láncolata is. A XIV. század első felében Károly Róbert ismét olaszokat telepített a borvidékre, ekkorra eshettek a nagyobb szőlőtelepítések, illetve a kisvárosias települések kialakulása.

A jómódú felvidéki bányavárosok, a szerémségi bor felvásárlói felfedezték a kiaknázatlan tokaji borvidéket. Kezdetben borvásárlóként, később, az 1400-as évek végén már birtokosokként jelentek meg itt.

A török támadásai előtt számos szerémségi szőlőtermelő települt át Tokaj-hegyaljára, a nagyhatalmú Garai család is ekkor jelent meg Tokajban, akiknek az aszú első írásos feljegyzését köszönhetjük 1571-ből. A békés gyarapodást hozta el ez az időszak, s a fejlődést segítette a Rákóczi család fokozatos, 1700-ig tartó tulajdonba kerülése is. Megmaradtak azonban a változatos birtokviszonyok is: királyi, fejedelmi és főúri birtokok, de akár felvidéki városok birtokai váltották egymást, elsősorban a szőlőterületeken. Jelentős volt az egyházi birtok és bortermelés is.

A XVI. század közepétől meghatározóvá vált az oppidum, azaz mezőváros, e sajátos magyar településtípus, egyfajta átmenet a szabad királyi városok és a jobbágyszőlőfalvak között. A kisebb települések is idővel jogi, gazdasági, társadalmi, kulturális és egyházi kiváltságokhoz jutottak és a céhes

iparos lakosság is nagy jelentőséggel bírt.

Az országos törvények is támogatták a borvidéket: a szőlők nem tartoztak a telekállományhoz, szabadon örökíthetők és elidegeníthetők voltak, a szőlőbirtokosok a település lakóitól elkülönült közösséget alkottak (hegyközség), amelyben extraneusoknak (bebíróknak), helyben lakóknak, jobbágyoknak, nemeseknek, polgároknak azonos jogaik és kötelezettségeik voltak. A Rákócziak az országos politika térképére is felhelyezték Tokaj-hegyalját. Számos nagy jelentőségű esemény zajlott Tokajban, Szerencsen, vagy Sárospatakon, illetve a szabadságharc eseményei is innen indultak ki. A fegyverkezés egyik fő finanszírozója is a bor volt, II. Rákóczi Ferenc francia, lengyel, orosz diplomáciai kapcsolatainak alapja az aszú volt.

A szabadságharc leverését követően a Rákócziak birtokai a királyi udvarra szálltak, majd onnan tovább, több császárhű családhoz. Nekik köszönhető a helyi épületállomány egy jelentős szelete, a kúriák és udvarházak épületei.

A XVIII. század jelentős betelepítéseket is hozott, érkeztek sváb telepesek, de szlovák, ruszin és lengyel szőlőmunkások is, valamint görög és örmény kereskedők, és végül a XIX. század elején galíciai zsidó menekültek. E népek mind hozták magukkal kultúrájukat, vallásukat, szokásaikat, ami a települések képére, sőt szerkezetére is hatással volt.

1737-ben egy királyi leirat felsorolta azokat a településeket, amelyek határában a „tokaji bor” előállításához alkalmas szőlő termelhető, az 1765-ben és 1772-ben készült állami összeírásokban már a dűlőnevek és a szőlővel beültetett területük nagysága is szerepel. A XIX. század azonban már kevés jót hozott a borvidéknek. Lengyelország felosztása megszüntette a legkomolyabb külföldi felvevőpiacot, 1875-től pedig több hullámban a filoxéra pusztította el a szőlők nagy részét. A kiegyezés utáni általános fellendülés a borvidéket az iparosodás felé terelte, aminek alapja a kiépülő vasút volt. Az 1876-os városrendezési törvény a mezővárosok legtöbbjét falunak minősítette vissza.

Az 1920-as trianoni döntés a vármegye 72%-át Csehszlovákiához csatolta, s az utolsó jelentős belföldi piacot, Erdélyt is elszakították az országtól, így az átmenő kereskedelmi forgalom is

erősen lecsökkent. A hanyatlás csúcsát azonban a II. Világháború és az azt követő évtizedek jelentették, a bortermelés és kereskedelem legfelkészültebb rétegeitől fosztva meg a borvidéket. Először a zsidóság, majd az arisztokrácia és a módosabb középparaszti réteg tűnt el. A szőlő- és bortermelés a Tokajhegyaljai Állami Gazdaságnál, a Borkombinátban történt, a minőség helyett a mennyiség élvezett elsőbbséget.

A rendszerváltást követően a hazai tőke hiánya miatt külföldi szakmai befektetők jelentek meg, akik tisztában voltak a tokaji bor értékével. Az ő beruházásaik máig meghatározzák a borvidék gazdasági erejét és az építészeti arculatot is. Az ezredforduló környékétől már egyre több helyi borász mutatja meg, hogy kézműves keretek között is a nagy borászatokkal azonos, sőt, gyakran magasabb minőségű bort készít. A szőlő- és borkultúra újjáépülésével együtt megindult a terület szakmai és építészeti fejlődése, de az elmúlt egy évszázad mulasztásainak helyrehozásához jóval nagyobb időre lesz még szükség. 2002-ben a Világörökség része lett a borvidék, s azon belül magterületként kilenc település, megteremtve evvel a további védelem és fejlődés lehetőségét.

TOKAJ-HEGYALJAI TELEPÜLÉSSZERKEZET

A borvidék települései az Eperjes-Tokaji hegylánc és az Alföld találkozásánál jöttek létre, felfűződve a Tokajnál kettéágazó, de mindkét irányban Kassa—Bártfa felé tartó nemzetközi kereskedelmi útvonalra. Emiatt igen korán az országos vásárok mellett hetipiacokat is tartottak bennük, aminek településszerkezeti nyomai máig fellelhetők. A középkorban a mainál jóval több település volt a vidéken, a török által a XVI. században elpusztított falvak emlékét ma egy-egy dűlőnév őrzi csupán. A falvak eredetileg ún. utcás települések voltak. A keskeny, hosszú, szalag telkek utca felőli végében helyezkedtek el a lakóházak, mögöttük az állatokat kiszolgáló épületek, majd a veteményeskert, gyümölcsöskert, szőlő és végül a legelő, vagy az erdő. A lakosságszám növekedésével először egymás mögött több lakóépület épült, később megfelezték a telkeket, így azok egyre keskenyebbek lettek. Közvetlenül az országútra települt, utcás település volt Tarcál, Tállya, Bodrogkeresztúr és Abaújszántó.

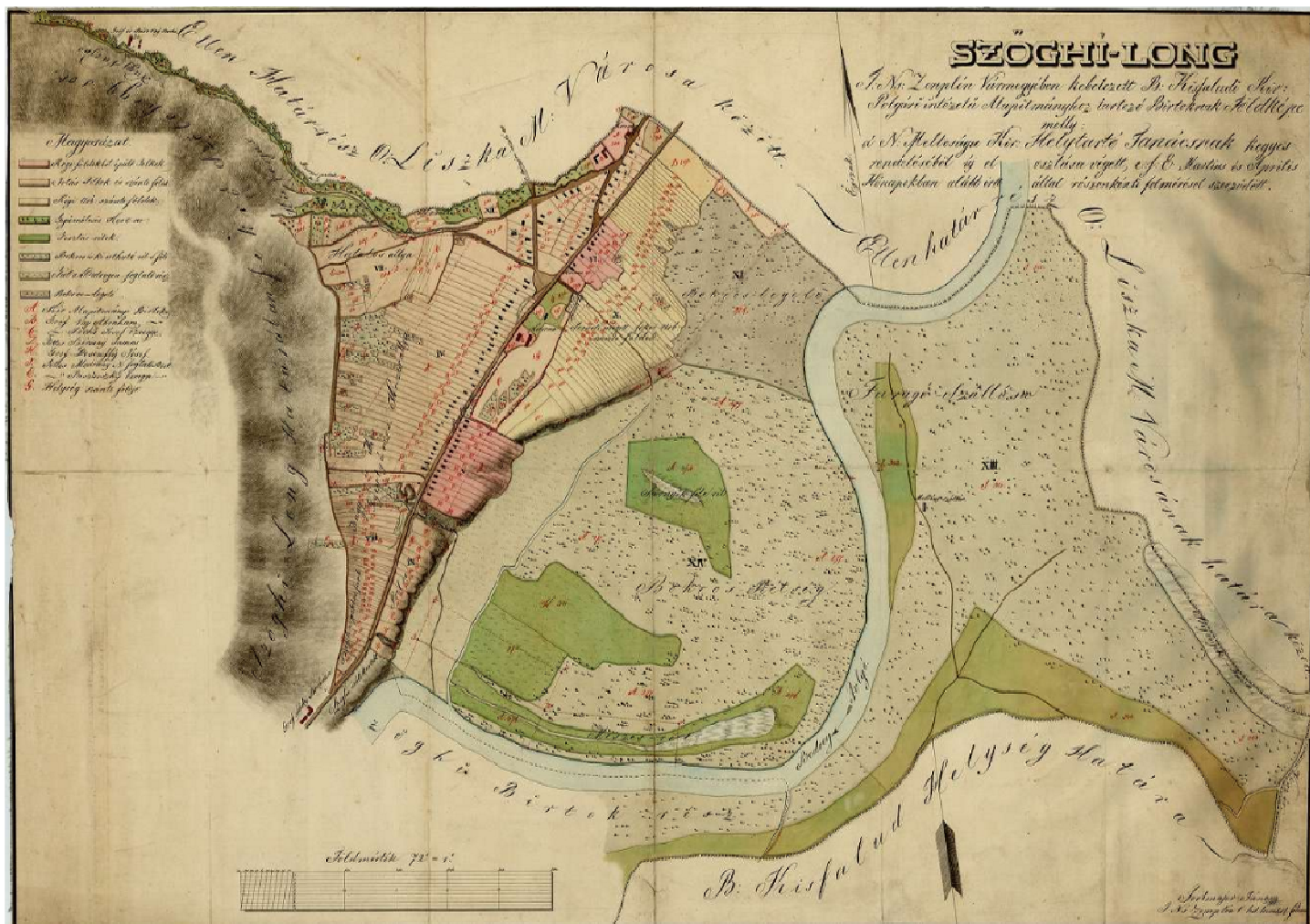
A borvidék településeinek másik közös jellegzetessége, a belterület és a külterület különbözősége. A belterület városias jellegű, de azon kívül nem volt jelentős építkezés. A település magját a főutca képezi, ahol a legsűrűbb a beépítés, itt állnak a legfontosabb és a legrégebbi épületek. A XVIII-XIX. századi tűzvészek miatt a házaknak legfeljebb néhány részlete lehet korábbi, a régi épületek alapegysége szinte kivétel nélkül az egytraktusos, ún. háromosztatú magyar ház. A főutcán álló, utcavonalra épült, arra merőleges gerincű egytraktusos hosszúházakat korábban hátrafelé bővítették, majd az utcafronton egy oldalsó szobával toldották meg. Így elegánsabb, szélesebb, reprezentatívabb főhomlokzatú, ún. hajlított ház alakult ki, ami a főutca zárttorúsodását, városiasodását eredményezte. Így a főutca lassan földszintes, zárttorú településképet kapott, amit helyenként fésűs beépítésű egytraktusos házak, illetve emeletes, rangosabb épületek szakítanak meg.

A fő utca legfontosabb épületei az egykori kúriák, a jelentős közintézmények (polgármesteri hivatal, iskola), illetve a gazdálkodás, kereskedelem, vendéglátás főbb épületei (takarékpénztárak, fogadók, borkereskedők háza). A templomok is központi elhelyezkedésűek, néhol körüljárhatóak, mivel a fő utca széles, akár térnek is nevezhető, ahol piacokat, vásárokat is tartottak. A mezővárosok városiasodására a legerősebb hatást a gazdag felvidéki városok gyakorolták, így nem véletlen, hogy a települések központját ún. kassai típusúnak hívjuk. Ezt három, végeiken összeérő, egymás melletti utca alkotja. Kialakulása a borvidék felvirágzását hozó XVI-XVII. századra tehető, ami egybeesett az extraneus birtokosok, azaz bebírók megjelenésével. Mivel a főutca „megtelt”, az arra merőleges hegyre futó telkeket

derékban megfelezték, a főutcával párhuzamos új utakat nyitva. Ide épültek a bebírók kúriaépületei, amelyek más rend szerint épültek, mint a háromosztatú „hosszúházak”. Utcával párhuzamos tömegük, soktengelyes reprezentatív főhomlokzatuk a birtokos előkelőségét is mutatta.

Abaújszántó, Tarcal, Tokaj, Bodrogkeresztúr, de Szerencs is egyik irányba nyitott hegyoldali fekvésű település, ami igen érdekesen formálta át a fent leírt utcahálózatot. Monok, Rátka és Hercegkút történeti településmagja szinte érintetlenül őrzi az eredeti, kétszázötven éves telepített sváb falu szerkezetét. Több helyen megfigyelhető az új utcák féloldalas képe, így a belterületen nagyméretű belső zöldterületek, gyümölcsös kertek alakultak ki (Erdőbénye, Golop).

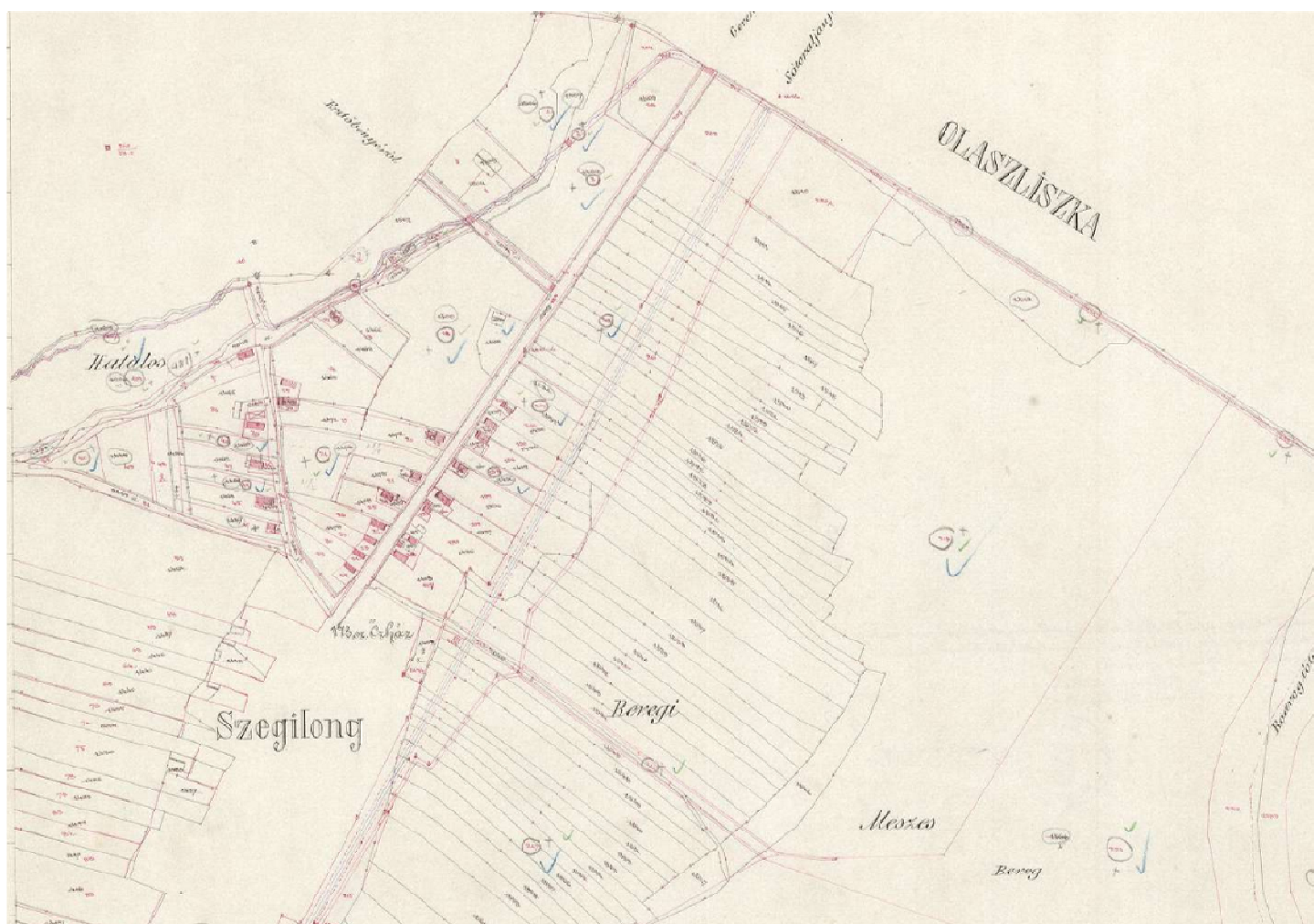
Szöghi-Long úrbéri és birtokmegosztási térkép 1850

Helyi különlegesek az ún. futók, amelyek a „párhuzamos” utcákat kötötték össze. E közők lehettek egy-két méter széles gyalogösvények, de akár kocsival járható utcák is. A lakóterületen belül önálló arculattal bírt a kézművesek, iparosok által lakott településrész, általában a patak közelében, jellemzően nagy vízigényük miatt. Itt a telkek kicsik és halmazosan települtek, amit a mezőgazdasági tevékenység hiánya okozott.

Érdekes a pincék, mint meghatározó településképi elemek elhelyezkedése. A borvidéken a szőlő feldolgozása kezdetben nem kötődött pinceépülethez, az gyakran a szőlőben történt taposással. Így a domboldalba vájt pincék csak a hordós bor tárolására szolgáltak és a földfelszínen csak egy kis építmény jelent meg, a lejáró kapuzata.

Jellemzőek a közterületen álló pincebokrok, pince-utcák kialakulása a települések belterületén (Erdőbénye, Mád), vagy annak közvetlen a határában (Abaújszántó, Herceggút, Tolcsva).

A fent leírt településformáló erők alapvetően a XIX. századig határozták meg az utcarendszer alakulását. Az ezután következő népességnövekedés, a lakásellátottság javítása, de leginkább a „tervszerűség” megjelenése a településfejlesztésben jelentősen átalakította a megnövekedett belterületű települések képét. Ez azonban szerencsére ritkán érintette a történeti településmagot, ahol az épületállomány műszaki állapota ugyan romlott, de építészeti leggyakrabban fennmaradt, a történeti településszerkezettel együtt.

Szegilong kataszteri térképe 1866.

3/ SZEGILONG BEMUTATÁSA

Szegilong a történelmi Zemplén megyében, a Szerencsi-dombság területén fekszik. A dombvidék a vulkanikus eredetű Tokaji-hegység egyik kistája. A település a Tokaji-hegylajai Történelmi Borvidék és a Világörökség részét képezi. A borvidék településeinek közös jellemzője, hogy az Északi-Középhegység részét alkotó Eperjes-Tokaji hegylánc és az Alföld találkozásánál jöttek létre, mintegy gyöngyként fűződve fel a Tokajnál kettéágazó, de mindkét irányban Kassa—Bártfa felé tartó nemzetközi kereskedelmi útvonalra. Ez a földrajzi helyzet igen korán az árucseré fórumaivá tette e településeket.

Szegilong klasszikus útifalu, főutcája a Bodroggal párhuzamosan fut. A főutcsról nyugat felé tekintve az szőlőhegyek vonulatait látjuk, kelet felé a Bodrogsug dús növényzete uralja a láthatárt. Fényes Elek a XIX. században szántóföldjeit, kövér legelőit, s jeles bort termelő szőlőhegyét emelte ki a településnek, s jelenleg is legjelentősebb tevékenység a faluban a

mezőgazdasági termelés és azon belül a szőlőművelés, bodza és szederültetvények, állattartás. Különlegességét adja még, hogy a Zemplén kínálta gyalogos túrák mellett a Bodrogsug közelségé miatt a vízitúrázó, horgászok számára is tökéletes kikapcsolódást tud nyújtani a környék. A település rendezett, az infrastruktúra kiépített, 300 fő körüli lakosságának rendelkezésére áll katolikus és református templom, közösségi ház, óvoda, valamint a volt iskola és tornaterme. Az ide látogatóknak a természetjárás, pihenés, horgászás, vízitúrák mellett a hegylajai borok kóstolására is lehetősége van. Szegilong egy kisebb utca leágazásától eltekintve egyutcsás falunak mondható. Terjeszkedési lehetőségei ezen utcák mentén vannak, területét a főutcsával párhuzamosan keletről a vasút, nyugatról a főút határolja. A kialakult szalagtelkes rendszer az oldalhatáron álló házakkal, a ház mögötti kertekkel a mai napig jellemző.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

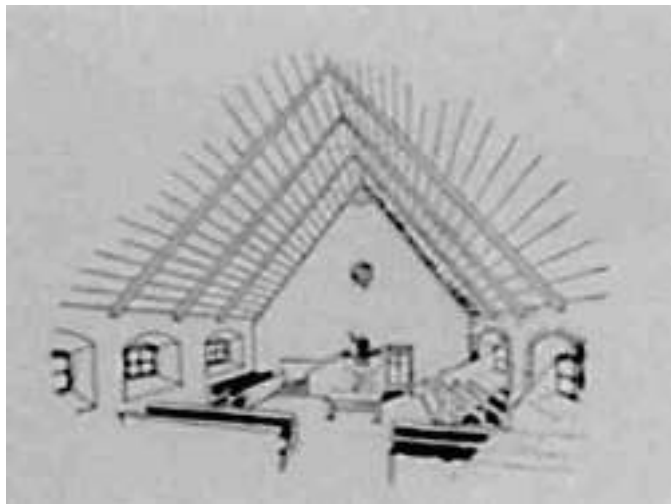
Szegilong településszerkezetének meghatározója, hogy a régi Szerencs-Sárospatak főút mellé, annak két oldalára települt. Ezért az 1950-es évekig, amikor az új 37-es főút megépült a települések mellett, a falun átmenő forgalom fejtette ki hatását. A kárpát-medencei egy utcás falu alaptípusát látjuk a telekszerkezetben, az épületek elhelyezkedésében. A főutcán álló, utcavonalra, vagy kisebb előkerttel épült, és az utcára merőleges

elrendezésű egytraktusos hosszúházak a jellemzőek.

A gazdasági épületekkel hátrafelé bővítették a főépületet, de sokszor megjelenik a telek másik oldalán is a nyárikonyha, vagy más melléképület. Néhány helyen az utcáfronton egy oldalsó szobával toldották meg a falusias lakóházat, így szélesebb, és elegánsabbnak gondolt főhomlokzatú, ún. hajlított ház alakult ki, mely már polgáriasabb, kisvárosiasabb karakterű.

1. Református templom

Református templom

A szegilongi református templom a modern falusi templomok szép, és igényes példája. Tervezője Rácz György, a második világháború előtti és utáni korszak kiemelkedő modernista építész, aki a bauhaus-os irányzat mellett a népi építészet modern szemléletben történő megújítását is fontosnak tartotta. A puritán, egyhajós belső tér a nemzeti romantikus építészet folytatásának is tekinthető, melyet a nyitott fedélszék fagerendái tesznek különlegessé. A főhomlokzatot a boltíves bejárati építmény, és az előtér fölötti torony teszi egyedivé. A templomot a sárospataki Református Főiskola ifjúsága kétkezi munkával építette 1942-49 között, a két harang: a 80 kg-os, melyet Egry Ferenc öntött 1914-ben Kisgejőcön, és a 40 kg-os, melyet Szlezák László öntött 1928-ban Budapesten.

Tájház

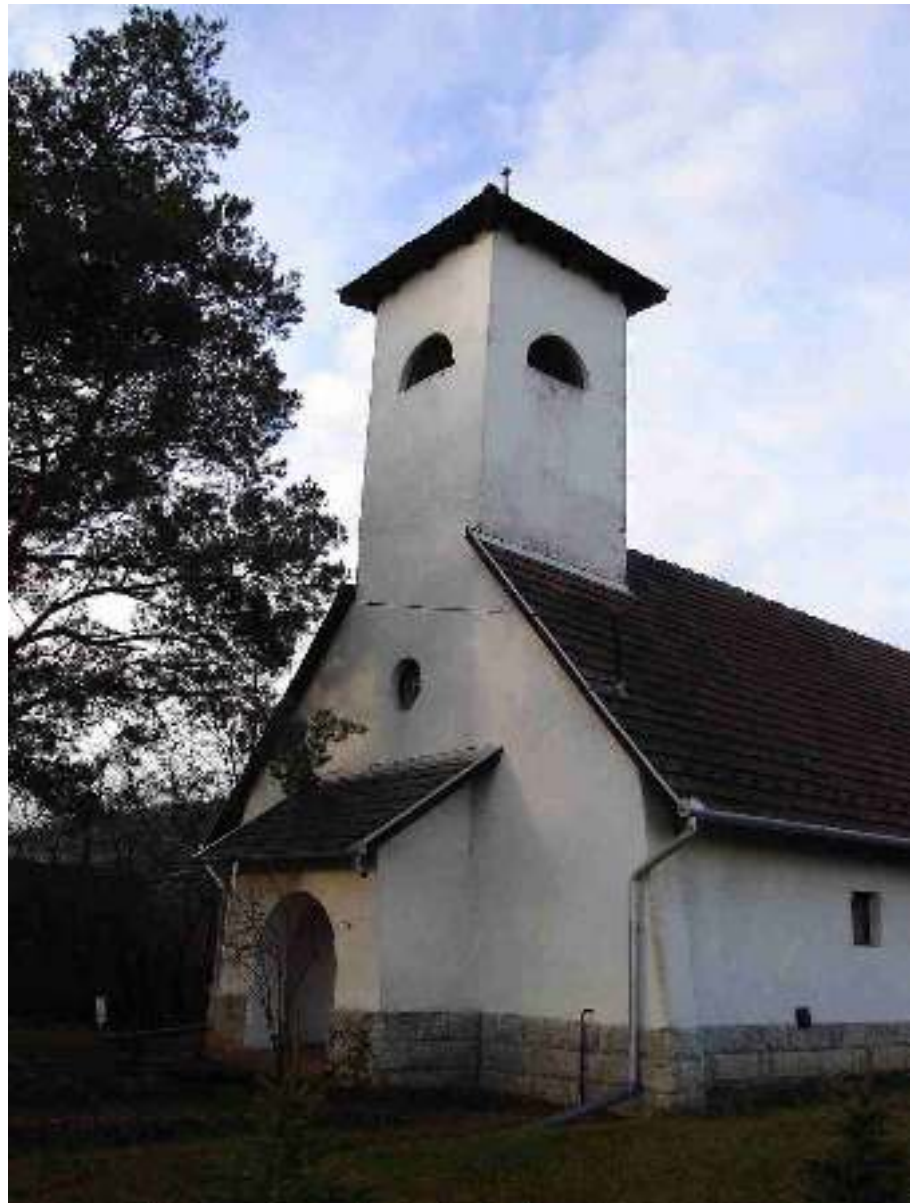
Az egykori pásztorház átalakításával 2007-ben kezdték el kiépíteni a Tájház területét, melyen a mai napig több épület készült el. A Tájház és a további építmények az egykori falusi életmódot és építési jelleget kívánják bemutatni, úgy, hogy a hagyományos megjelenés mellett a mai használati igényeknek is megfeleljen, és a bemutatáson túl vendégházként is tudjon üzemelni. A tájház a tornácos magyar falusi ház típusát jeleníti meg, melyben az utca felé tisztaszoba, középen nyitott kéményes boltozott konyha, mögötte pitvar, majd egykori gazdasági helyiség található, ezen kívül a tetőtérben vendégszoba készült. A további épületek: kemenceház kenyérsütésre alkalmas kemencével, présház borospincével és borkóstoló helyiséggel, tűzrakóhely tetővel fedetten, fáskamra tárolókkal, mosdókkal, kerti konyhával, valamint kerti pavilon.

Közösségi Ház és Óvoda

Az épületegyüttes mai megjelenését több korábbi épületrész összekötésével alakították ki a 2010-es években. A főutca felől találjuk az óvodát, az utcáról nyíló nagyobb parkot faoszlopos tornác keretezi, melyről nyílnak az egykori iskolából kialakított közösségi terek, a tornaterem és a bölcsőde. A különböző megjelenésű épületeket egységes képpé formálja a hangulatos faoszlopos kerengő, az udvarnak ezen kívül egyedi megjelenést ad a kör alakú, faszerkezetű kerti pavilon.

Római Katolikus templom

A Katolikus templom az 1970-es években épült, egyhajós belső térrel, főhomlokzati toronnyal. A bejárat fölé nyitott előtetőt építettek 2010-ben.

2. Római katolikus templom

3. Községháza

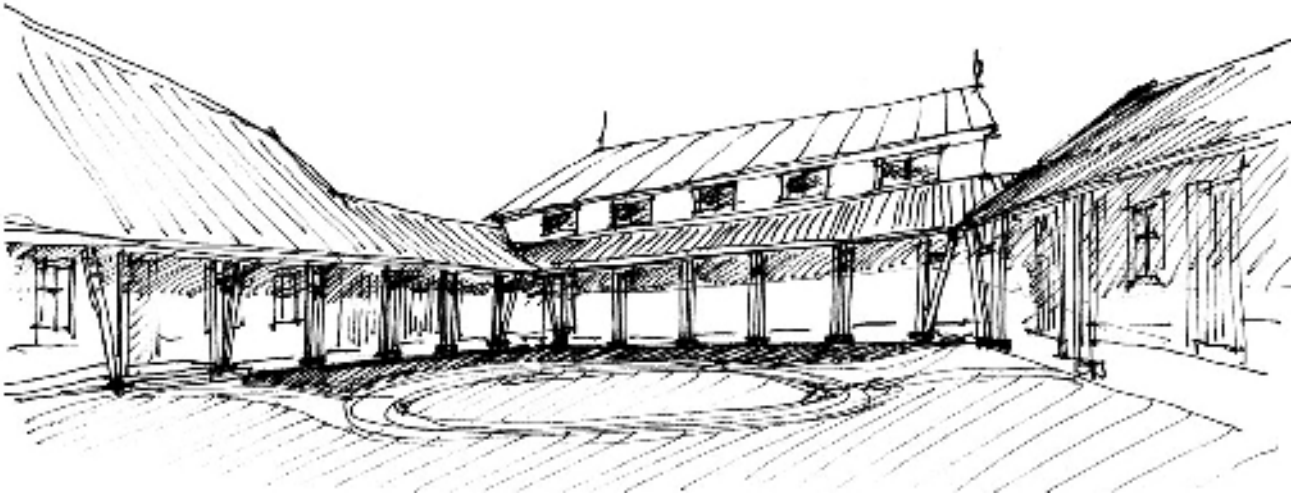

Községháza

A Községháza épületében található a Polgármesteri Hivatal irodái, valamint a rendezvénytérként használt nagyterem. Az épület az 1960-as években épült, modernista, lapostetős stílusban, melynek az épületrészek eltérő magassága és nagysága érdekes és harmonikus megjelenést biztosít. A homlokzat több szakaszát díszíti igényes, szépen faragott tufakő burkolat, vagy falfelület. A községháza előtti közteret a közelmúltban felújították, a bejárat elé faragott kőpillérekre állított fagerendás fedett előteret építettek.

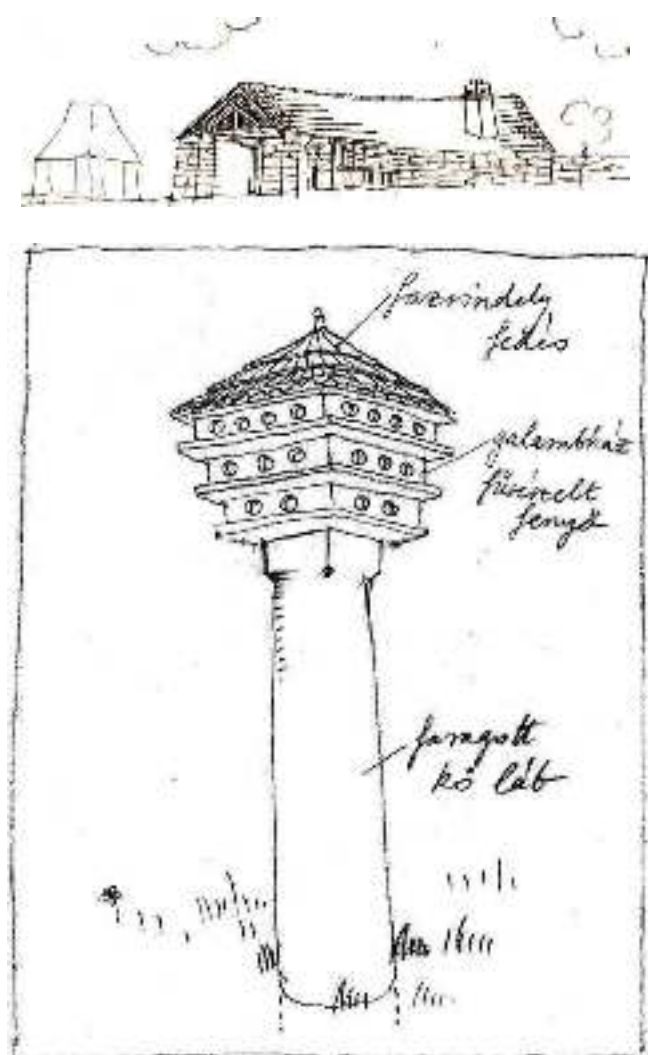
4. Közösségi Ház és Óvoda

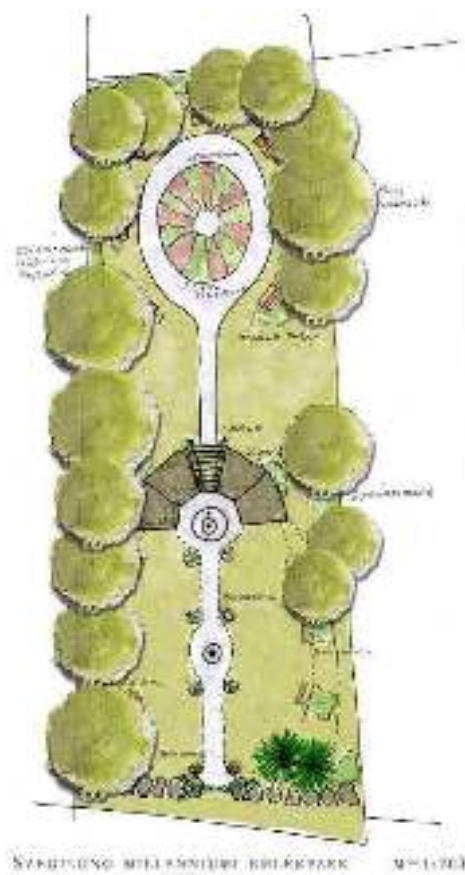

5. Tájház

6. Milleniumi park

7. Buszmegálló épületek

8. Vágat

Millenium park

A park 2000-ben, az államalapítás milleniumán létesült, és 2012-ben kiegészült egy faszerkezetű pihenő pavilonnal, mely kellemes megálló helye a kerékpáros és más turistáknak. A pavilon mögötti parkban helyezték el a „mesélő padokat”, melyeken üldögélve Szegilong történelmének izgalmas részleteivel ismerkedhetünk fotók és leírások segítségével.

Buszvárók, kútház

A buszmegállóknál és a régóta használt közterületi kutaknál buszváró-kútház pavilonok épültek 2013-ban. Az igényesen kialakított, faragott részletekkel ellátott faszerkezetű építmények hangulatos várakozást, találkozásokat tesz lehetővé, továbbá az egyiknél helyi üzenetek kihelyezését is.

Vágat

A településen évszázadokon keresztül folyt a tufa kőpor kitermelése, és így föld alatti pincék, ún. „vágatok” keletkeztek, melyek izgalmas boltozott pinceterek. Ennek egyik darabját lehet megtekinteni a Tájház melletti portán.

Bolt

Az egyik régi főutcai felújított és tornáccal bővített épületben működik a település boltja, a korábbi kocsmá helyén pedig önkormányzati fenntartású térszervezet alakítottak ki. Így már saját „Longi Tészta” márkanévvel ellátott termék hirdeti a település tevékenységét, melyet kiegészít közmunkaprogramban kialakított növénytermesztés, sertéstenyésztés, a vágóhíd és a húsfeldolgozó és húsbolt.

Ravatalozó, Síremlékek

A régi ravatalozó épülete az 1970-es években épült a temető utcai oldalán. A közelmúltban ezt az épületet megbővítették szabadtéri ravatalozóval, urnafallal és kiszolgáló helyiségekkel, melyek az udvart három oldalról körülvevő tornácról nyílnak. A temetőben különleges, szépen faragott régi kő síremlékek találhatók a ravatalozó körüli emlékparkban.

9. Bolt

10. Ravatalozó

TEMETŐ, SÍREMLÉKEK

Emlékművek

A Községháza előtti kertben állnak az első és második világháború áldozatainak állított szép emlékművek, melyek méltón emlékeznek meg a település hőseiről. Az első világháborús emlékművön Nagy-Magyarország térképe található. A Millenium parkban található az a szépen faragott kopjafa emlékmű,

mely 2000-ben került felállításra, a magyar államalapítás ezeréves évfordulójára

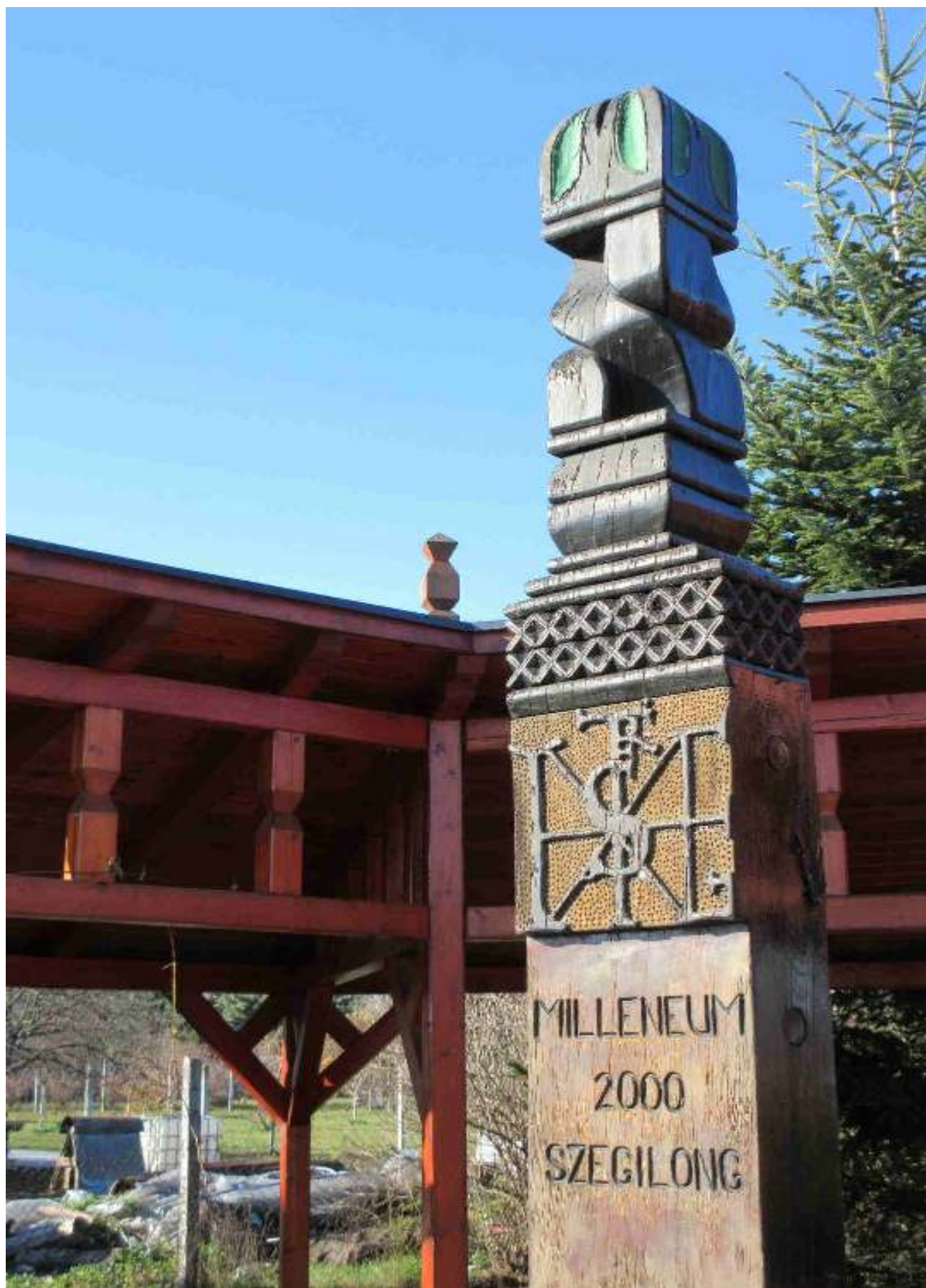
Feszületek

A településen több feszület található, melyek szép arányukkal, díszes részleteikkel emlékeztetik az arra járókat Krisztus áldozatára és az élet mélyebb összefüggéseire.

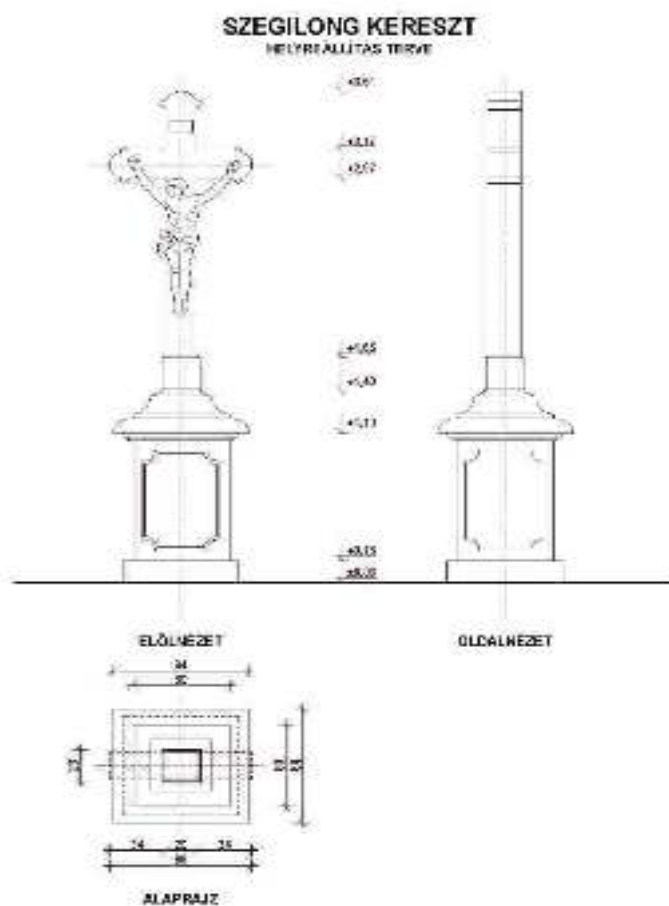

EMLÉKMŰVEK

TERMÉSZETI ÖRÖKSÉG

A település közigazgatási területét érintő védettségek a következő táblázatban láthatók.

Világörökségi terület érintettsége

Tájképvédelmi terület lehatárolása

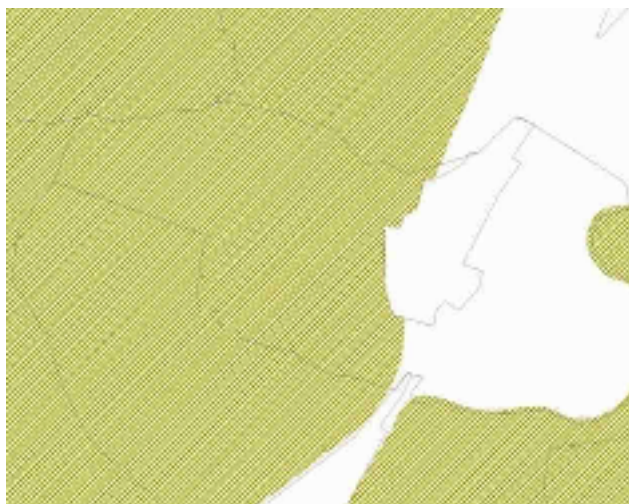
Tájrehabilitációt igénylő elhelyezkedése

Ökológiai hálózati területek lehatárolása

Natura 2000 élőhelyvédelmi terület lehatárolása

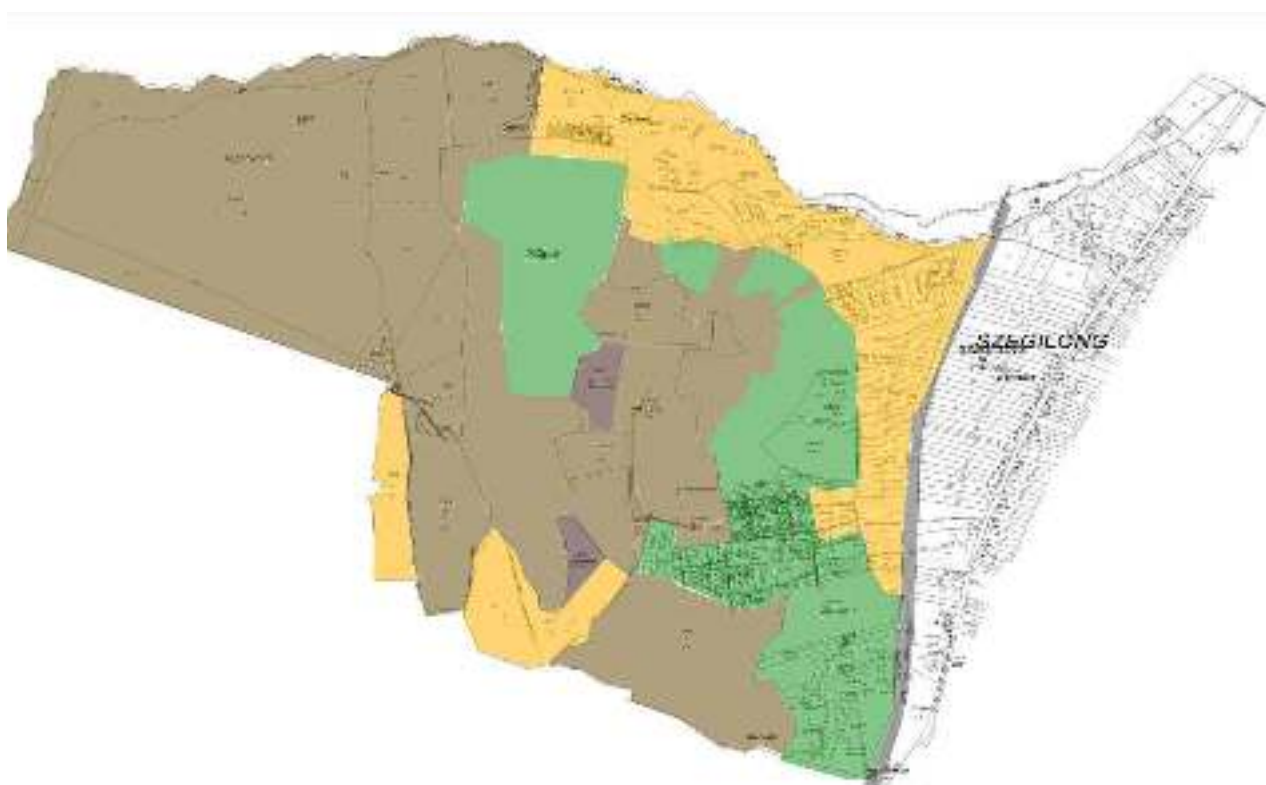
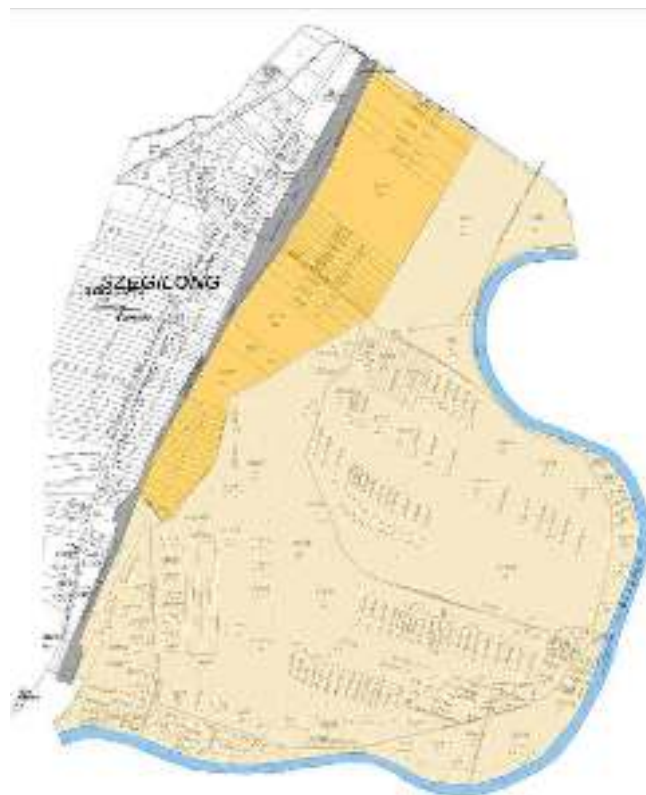

Natura 2000 élőhelyvédelmi terület lehatárolása

TÁJKÉPBN MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

JELMAGYARÁZAT

	BELTERÜLET
	SZŐLŐTERÜLET
	BÁNYA
	ERDŐTERÜLET
	KÖZÚT, VASÚT
	MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET, LEGELŐ
	VÍZPARTI TERÜLET, LEGELŐ
	FOLYÓ

Szegilong közigazgatási területe a Tokaj-Hegyalja Világörökségi terület része. Tokaj-hegyalja különleges klimatikus és környezeti adottságai és az ezeket hasznosító emberi tevékenység egyedülálló borkultúrát hozott létre. A Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj Magyarország északkeleti részén, a Zempléni-hegység lábánál, a Bodrog folyó mentén, illetve a Bodrog és a Tisza összefolyásánál helyezkedik el. A vulkanikus lejtők és vizes élőhelyek együttese különleges mikroklímát eredményez és elősegíti a szőlőszemek aszúsodását előidéző *Botrytis cinerea*, nemespenész megtelepedését. A környező tölgyerdők kiváló faanyagot adnak a hordókészítéshez, amely szintén meghatározza a bor aromáját, ízét és érési folyamatát. A tájkarakter elemei a többnyire vulkanikus hegyek kőzeteiben kézi munkával vájt történelmi pincerendszerek és a szőlőművelés egyéb építményei (teraszok, támfalak, szárazon rakott kőkerítések, víztározó medencék, stb.), valamint a sajátos hangulatú falvak és kisvárosok, melyek őrzik a társadalmi, kulturális, etnikai és vallási szempontból sokszínű hegyaljai lakosság örökségét.

A települést ölelő táj tájképvédelmi övezet része, ezért nem csak a zoológiai és botanikai értékek miatt szükséges a külterületi részek védelme, de tájesztétikai okok miatt is. Érték a szőlőhegyek kisparcellás művelt telekrendszere és a kanyargó patakot követő puhafás liget is.

Natura 2000, európai szintű védettség érinti a települést, mely itt elsősorban madárvédelmi terület. A védettség kihat a gazdálkodás intenzitására, az alkalmazható módszerek és anyagok típusára.

A település különleges kapcsolatot ápol a Bodrog-Tisza ártérrel, amely tavasszal ezüstös színbe öltözik a csillogó vizétől, amikor a két folyó megáradt. Növényzetében ezért főleg a vízhez, a nedves termőhelyekhez kötődő növényfajok dominálnak. A területen morotvatavak hínártársulásai, mocsarak magassásosai, nádasai, láprétek és mocsárrétek váltakoznak nagy kiterjedésű nedves kaszálókkal, fűzligetekkel. A folyóvizeket ligeterdők szegélyezik, de sajnos jelentős a nemesnyárasok aránya is. Gazdag madárvilága, ritka halfajai és vízitúrára különösen alkalmas vize miatt a Bodrog egy gazdag örökségű terület, védelme kiemelt szempont.

5/ TELEPÜLÉSKÉPBE MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

JELMAGYARÁZAT

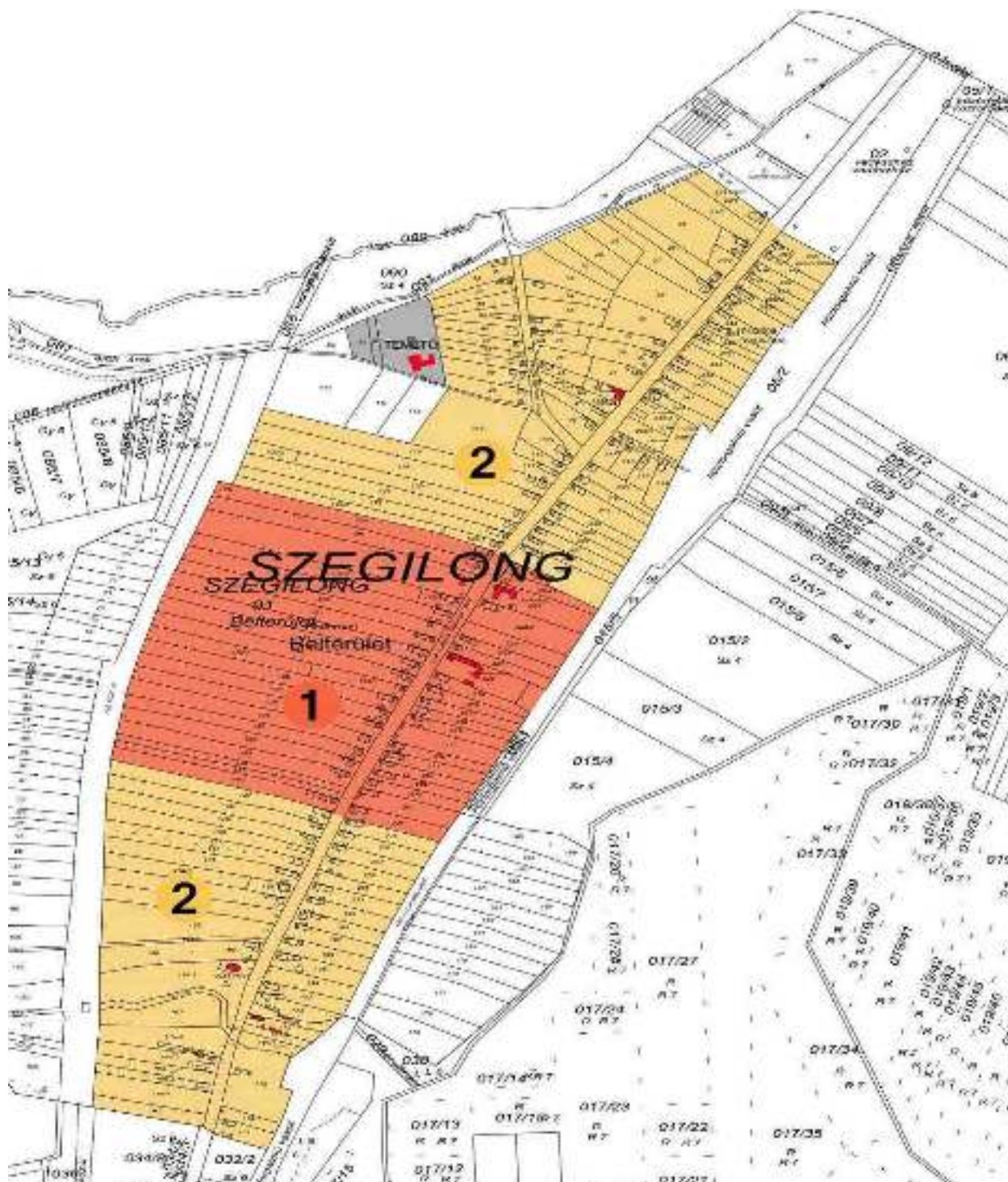

KÖZÉPÜLETEK

1. HOSSZÚHÁZAS FALUSIAS BEÉPÍTÉS

2. TELEPÜKLÉSKÖZPONTI BEÉPÍTÉS

TELEPÜLÉSKÖZPONTI BEÉPÍTÉS

A település központjának területe, a Dózsa György utca középső szakasza, itt található a templomok és a középületek többsége (Községháza, Községi Ház, Katolikus templom, Óvoda és volt iskola).

Ezen a területen az épületek szinte mindenhol az egyik oldali telekhatáron és az utcafronton, néhány méteres előkerttel helyezkednek el (oldalhatáros beépítés). A középületek és a lakóházak egy része az utcai homlokzatukon szélesek, az utcával párhuzamosan álló kiskúria megjelenésűek (Óvoda, Községháza,

Bolt). A házak nagy része az utcára merőleges ún. kárpát-medencei hosszúház típus, de soknál megjelenik az utcai oldalon beforduló épületrész is. Ez az utca felé szélesebb és polgári lakóházra utaló homlokzat rangosabb házat jelentett, és elsősorban a hosszúház mellé épített újabb szoba helyiség eredményeként jött létre.

A nagyobb épületek, a beforduló épületrészek miatt a házak között néhol keskenyebb kapubeállók maradtak csak, így a közterületi megjelenésben zártabb utcakép jön létre.

HOSSZÚHÁZAS FALUSIAS BEÉPÍTÉS

A település döntő hányadát ez a karakter határozza meg, amelynek alapeleme az oldalsó telekhatáron álló, utcára merőleges elrendezésű, egy traktus szélességű, hagyományos két- vagy háromosztatú magyar lakóház (az előző övezetben is sok van belőle). Általánosan jellemző a kontyolt tető, amit csupán néhol szakít meg egy-egy oromfalas ház. Természetesen nagyon ritkán egyöntetű az utcakép, több helyen egy-egy új épület, vagy módosabb, széles homlokzatú épület szakítja meg az ún. fűrészfogas beépítést.

Az épületek többsége néhány méteres előkerttel épült. A lakás mögött legtöbbször gazdasági épületek vannak (csűr, istálló, ól, terménytároló),

amelyek a főépülethez hasonlóan hosszanti elrendezésűek, de egy kicsit alacsonyabb eresz és tetőmagassággal. A lakóházak egy részénél jellemző a telek másik oldalán álló melléképület, de legtöbbször a főépületnél hátrébb húzott elhelyezéssel.

Az előző övezetben is előfordul, de ennél a beépítésnél még inkább megjelenik az utóbbi ötven év épülettípusa (kockaház, oromfalas tömbház, szintes lakás, mediterrán stílus, stb.). Ezek a házak épületformában, szélességben, tömbszerű karakterben elütnek a településre jellemző hosszúházak megjelenésétől, nem illeszkednek a megszokott, tetszetős utcaképbe.

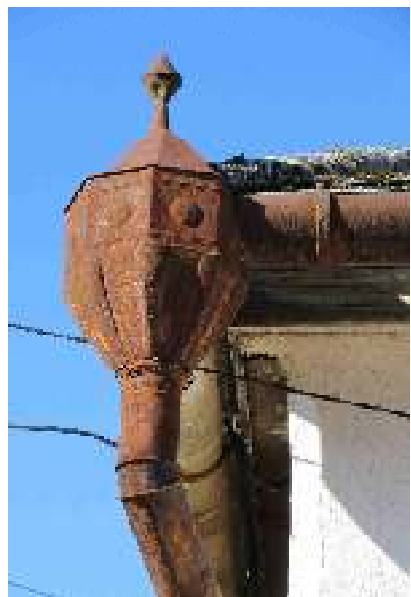
GAZDASÁGI ÉPÜLETEK

A gazdasági épületek többsége a lakóépületek folytatásaként valósult meg. Ide kerültek a mezőgazdasági és a kisüzemi termelésnek helyt adó istállók, műhelyek, borházak. Az önálló, ilyen funkciójú épületek szinte kizárólag a mezőgazdasági termények tárolására

szolgáló csűrök, pajták vagy a nyárikonyhák. Ezek a lakóépületeknél kisebbek voltak, tetőzetük emiatt kevésbé hangsúlyos, elhelyezésük sokszor a telek másik oldalán, az utcától hátrébb történt.

RÉSZLETEK

TÁJHASZNÁLAT

A táj egy érzékeny egyensúlyi állapot megtestesülése, melynek jövője a mi kezünkben van. A települést körülvevő táj az évszázados művelés során létrejött szokások, viszonyok, kulturális és természeti értékek együttesét őrzi és tükrözi. A XXI. században látható tájhasználat egy pillanatkép, melynek megőrzése kiemelt feladat, ennek eszköze pedig a tájvédelem.

A település környéki mozaikos szerkezetű terület fajgazdagsága és egyedi szépsége a természetvédelmi kezelési tervek alapján, a művelési ágaknak megfelelő használattal őrizhető meg. A művelési ágak arányának és az épületek sűrűségének megőrzése, a történeti tájrendszerhez igazodó használat és fejlesztés különösen hangsúlyos elvárás. A történeti térképek tanúsága szerint is a település környezetében intenzív művelés folyt évszázadokon át, melyen fő profilja az erdőművelés és az ártéri gazdálkodás mellett a szőlő. E hármasság jellemezte mindig a tájat. Az erdők helye a hegyek felé évszázadokon át változatlan maradt, csak a szőlős kertek irányában volt belőle hol több, hol kevesebb. A másik nagy erdős terület az ártér felé volt,

ahol valószínűleg gyümölcsössel vegyes erdők voltak, mint azt több leírásban olvashatjuk. Itt voltak a falu legelői és kaszálói is, amelyeknek alternatív – árvízkor is használható – területei a Hosszú máj és a Czigánytető közötti területen lehettek. A mai állathianyos falvak legelői kezdenek beerdősödni, amelynek spontán erdősülési folyamatában gyönyörűen rajzolódnak ki a Bodrog évezredes vándorlási nyomvonalai. Ez ebben a formában jelentős tájképi értéket képvisel. A szőlők és a falu között szántó területek helyezkednek el. Ez a táj művelési rend a településben rendkívül szépen rajzolódik ki és hűen tükrözi a táj által felkínált lehetőségek helyes használatát.

A szőlőt jelenleg nagyrészt nagytáblákban művelik, alig látni kisebb szőlő telkeket. Így a táj régi aprótelkes rendszere átalakult. Ez önmagában nem feltétlen baj, de törekedni kell a nagyüzemi parcellák tájba illesztésére is, azaz mezsgyéket, hagyás fákat kell ültetni. Ott ahol a hegy lejtése azt indokoltá teszi a lejtésirányra merőleges ültetési rendet kell előnyben részesíteni.

A termőtalaj védelme közérdek, a földet mi csak műveljük, művelhetjük, de az nem a mienk, még akkor se, ha a tulajdonosok mi vagyunk. Felelősséggel kell lenni a több ezer év alatt kialakult humusz megtartására. Ezt nem kezelhetjük úgy, mintha csak a mienk lenne. Ez egy időfolyam része, amiben mi csak egy kis láncszem vagyunk. A szőlő jelenléte a tájban a történelem folytonosságát és a hagyományok, az emlékezet továbbélését biztosítja. A szőlők ültetését támogatni kell minden eszközzel, mert ebben az esetben a tájlelkezetnek szüksége van emberi beavatkozásra, gondoskodásra ahhoz,

hogy a következő évszázadokra is átörökíthesse mondanivalóját.

A Hosszú máj északi oldalán a vízmosás árcai környezetében üde vizes élőhelyek alakultak ki – szép tájelemek is egyben.

A tájban egyre több helyen jelennek meg bodza ültetvények, amelyek annyiban jók, hogy ez által legalább gazdálkodásra fognak felhagyott területeket vagy nem hagyják fel azokat. Azonban ez egy idegen tájelem, főként itt Tokaj hegyalján. Ennek terjedését meg kell akadályozni, valamint a meglévőket a 37-es úttól keletre, a síkság felé kell áthelyezni, a hegy és a szőlő kultúra védelmének érdekében.

Egy táj védetté nyilvánításának célja a táj jellegének megőrzése, természeti értékeinek a felszíni és felszín alatti vizek és vízkészleteknek, és vízgyűjtőinek, az érintett területek erdeinek, termőtalajának és más megújuló természeti erőforrásainak védelme, és a természetszerű gazdálkodási módok elterjesztése révén a vízminőség javítása. E cél a természeti területek élőhelyi adottságainak, természetes terepviszonyainak, vízháztartásának, növénytakarásainak megőrzése esetén teljesül, a történetileg kialakult, racionális tájhasználat, művelési módok fenntartásával. Meg kell akadályozni a települések összenövését, a mezsgyék megszűnését. Erre kell törekedni a következő évek, évtizedek során is, hogy ez az érzékeny védelmi

rendszer hibátlanul működhessen tovább.

A település belterületén, annak ellenére, hogy Tokaj-hegyalján vagyunk, alig van szőlő a faluban, amiről is híres ez a vidék. Támogatott és üdvös, minél több szőlő ültetése, megjelenése a településen, akár magánterületen, akár közterületen legyen is.

A tájban való építkezés rossz példája Grand Tokaj borászat aránytalanul nagy épületei és a borászati csarnoka. Ekkora épületegyüttest minden esetben a táj részévé kell tenni, ilyen esetben gyógyító jellegű beavatkozás lehet a nagyra növő fák ültetése, vagy vadszőlő, borostyán futtatása. Gyorsan növő, és nem tájidegen növények alkalmazásával tudjuk az épületeket tájba illeszteni.

TELEPÍTÉS

Az egész településen egyöntetűen az oldalhatáron álló beépítés a jellemző, mely sok előnyt is jelenthet, így a tervezés során körültekintéssel kell eljárni.

Az előkertek méreténél változatos a kép, de a mérete általában 1-4 méterig terjed. A tervezésnél fontos szabály az illeszkedés, azaz a telkek adottságainak, és a szomszédos telkek beépítésének követése.

Szükséges tehát az oldalhatáros beépítés megtartása és a hagyományos utcakép folytatása, a sérült helyeken pedig az utcakép helyreállítása.

JELMAGYARÁZAT

jó példa, követendő

rossz példa, kerülendő

MÉRETEK, ARÁNYOK

A település értékes területein fekvő lakóépületek többsége utcára merőleges tetőgerincű, ún. háromszatú hosszúház, ez a karakter megőrzendő, folytatandó. Ez az alaprajzi elrendezésen kívül utcai homlokzatában is egységes képet mutat az egész Kárpát-medencében, Székelyföldről az Őrségig. Az ún. egy traktus, azaz 5,5-6,5 m széles, földszintes épület két ablakkal néz az utcára, tetőzete némileg szélesebb az utcai homlokzat szélességénél (eresz, oszlopos tornác). Ez a karakter az új építéseknel is megtartandó, legalább az

utcai oldalon, kb. 8-10 m mélységig. Ezen a szakaszon a tetőtér beépítését is mellőzni javasolt.

Az ettől eltérő karakterű épületek kilógnak a sorból, amelyek kis számban, de megtalálhatók a településen. Ilyenek pl. a kockaházak, a nagy méretű emeletes, vagy magas oromfalas épületek.

A főutca polgáriasodó házai, a „hajlított ház” szélesebb homlokzatú megjelenése a szélesebb telkeknél elfogadhatók, és jó mintát adnak a nagyobb épületek tervezéséhez is.

TETŐFORMA, KÉMÉNY, TETŐFEDÉS

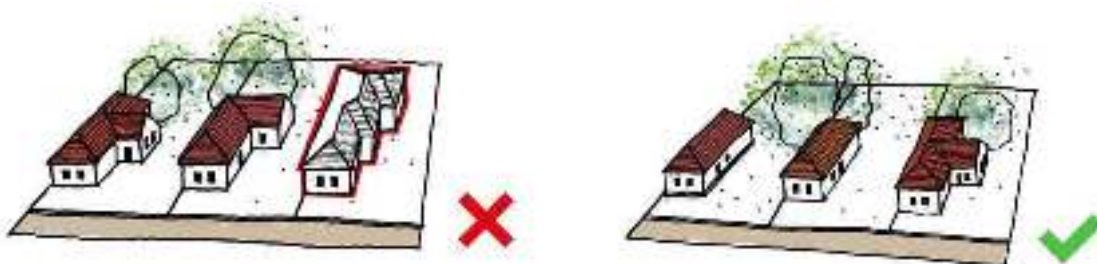
A tető formájával kapcsolatosan általánosan megfogalmazható szabály a nyugodt formálás. Az épületek többségére az egyenes tengelyű, utcára merőleges nyeregtető jellemző, amelyet csak a kémény (sokszor jelentős méretű) tömege szakít meg. A nyeregtetők szinte mindenhol kontyoltak, az L-alakú épületeken a tetőzet is befordul, azaz egy szakaszon az utcával párhuzamos az iránya. A tetők dőlésszöge a történeti területeken szinte kizárólagosan 37-42 fokos.

A kémények minden esetben a régi boltozott konyha fölött voltak és egy hatalmas boltíven nyugvó óriási kürtőt jelentettek. Ebből a településen még

fellelhető néhány napjainkban is. Ez a karakter megőrzendő, mert akárcsak a Balaton-felvidéken, itt is sajátos hangulatot teremtő erővel rendelkezik.

A kémény mellett kizárólag az ún. szénabedobó tetőfelépítmények szakították meg a tető nyugalmas alakját. Ez a régi padlásajtó segíthet a tetőtér beépítések természetes megvilágításának megoldásában, de nem ajánlott egy tetőfelületen kettőnél többet alkalmazni belőle.

A tetőfedés napjainkban szintén egységes képet mutat: sík felületű, égetett kerámia cserép az uralkodó, amelyet továbbra is követni érdemes.

ANYAG- ÉS SZÍNHASZNÁLAT

A borvidék egységes építészeti arculatára a hagyományos, természetes anyagok használata a jellemző: a falazatok vakoltak, minimális eresszel, zárópárkánnyal. A vakolt falfelületek az építési technológiák kezdetlegessége miatt egyenetlenek, hepe-hupásak. A festés/meszelés, tört fehér színű, látszó követ csak ritkán használtak, néhol a lábazatoknál, amelyek mindig a falsík elé ugrottak.

A tetőfedés natúr színű, hornyolt, ún. kétkapcsos, égetett kerámia cserép, sík, vagy rovátkolt felülettel. A kémények ritkán vakoltak, inkább nyers kő, vagy téglá anyagúak és helyenként óriási méretűek.

A visszafogottan színezett, vakolt falazatok kell, hogy a településképet

meghatározzák. A szürkével, okker sárgával, esetleg barnával megtört fehér színek javasoltak, visszafogott vakolatdíszekkel (ablakkeretezések, ereszalji párkányok), amelyek színe legfeljebb egy árnyalattal tér el a fal színétől, és annál világosabb.

Napjainkban mind népszerűbb a látszó kő felületek megmutatása. Ez támogatható, a helyes arányok megtartásával (ne legyen minden kő), épített jellegű szerkezetek alkalmazásával, a ragasztott hulladék kő teljes mellőzésével.

A lábazat a falszínhez illeszkedjen, de jóval sötétebb, vagy szürke tónussal, illetve legyen kőburkolatú, rusztikus felülettel.

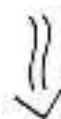

MEGLÉVŐ ÉPÜLETEK ÁTALAKÍTÁSI JAVASLATAI

OROMFALAS LAKÓHÁZ

EMELETES „KOCKAHÁZ”

„KOCKAHÁZ”

TORNÁCOK, ERESZEK

A Kárpát-medencei lakóépület típusához szervesen kapcsolódik a déli, udvari oldalon végighúzódó széles eresz, vagy oszlopos tornác. Ezek az átmeneti terek nagyon hasznosak voltak, többek között terményszárításra is használták őket, és itt töltötték a legtöbb időt a régiek.

A meglévő tornácok, széles ereszek mindenképpen megőrzendők. Funkcionálisan ma is jól használhatók eső, vagy tűző napsütés esetén, továbbá a borvidék és a Kárpát-medence építészetének meghatározó elemei. Itt is érdemes törekedni a hagyományos kialakításra, természetesen minőségi módon. A szépen kivitelezett ácsszerkezet önmagában is dísz a háznak, kerülni kell az ereszek, gerendavégek dobozolását, belambériázását, valamint a látszó, díszített szaruzatos kialakítást.

A vakolatdíszeket, zárópárkányokat hagyományos vakolt technológiával javasolt készíteni, a felragasztott műanyag elemek gyorsan öregszenek, már rövidtávon jelentős esztétikai avuláson mennek keresztül.

ABLAKOK, AJTÓK

A nyílászáróknak külön, kötött rendjük volt a régi lakóépületeknél. Az utcai oldalra két ablakszem került, míg az udvari oldalra a mögöttes helyiségekhez illeszkedő számú és méretű ablak, illetve ajtó. A sort a tisztaszoba, utcaival megegyező ablaka kezdte, utána következett a pitvar bejárati ajtaja, sokszor a két oldalán egy-egy keskenyebb bevilágító ablakkal. Ezután következett a hátsó szoba két ablaka.

Mindenhol törekedni érdemes az eredeti ablakok helyreállítására, legalább a főhomlokzaton, illetve az udvari oldal, utcáról jól látható szakaszán. Az új nyílások kialakításánál az utcához közeli részekben igazodni illik a régi, kisméretű, álló arányú, díszes megjelenésű, osztott ablakokhoz, visszafogott, a falszínhez illeszkedő festéssel. Az épületek hátsó részein van lehetőség nagyobb üvegezett felületek kialakítására.

KERÍTÉSEK, KAPUK

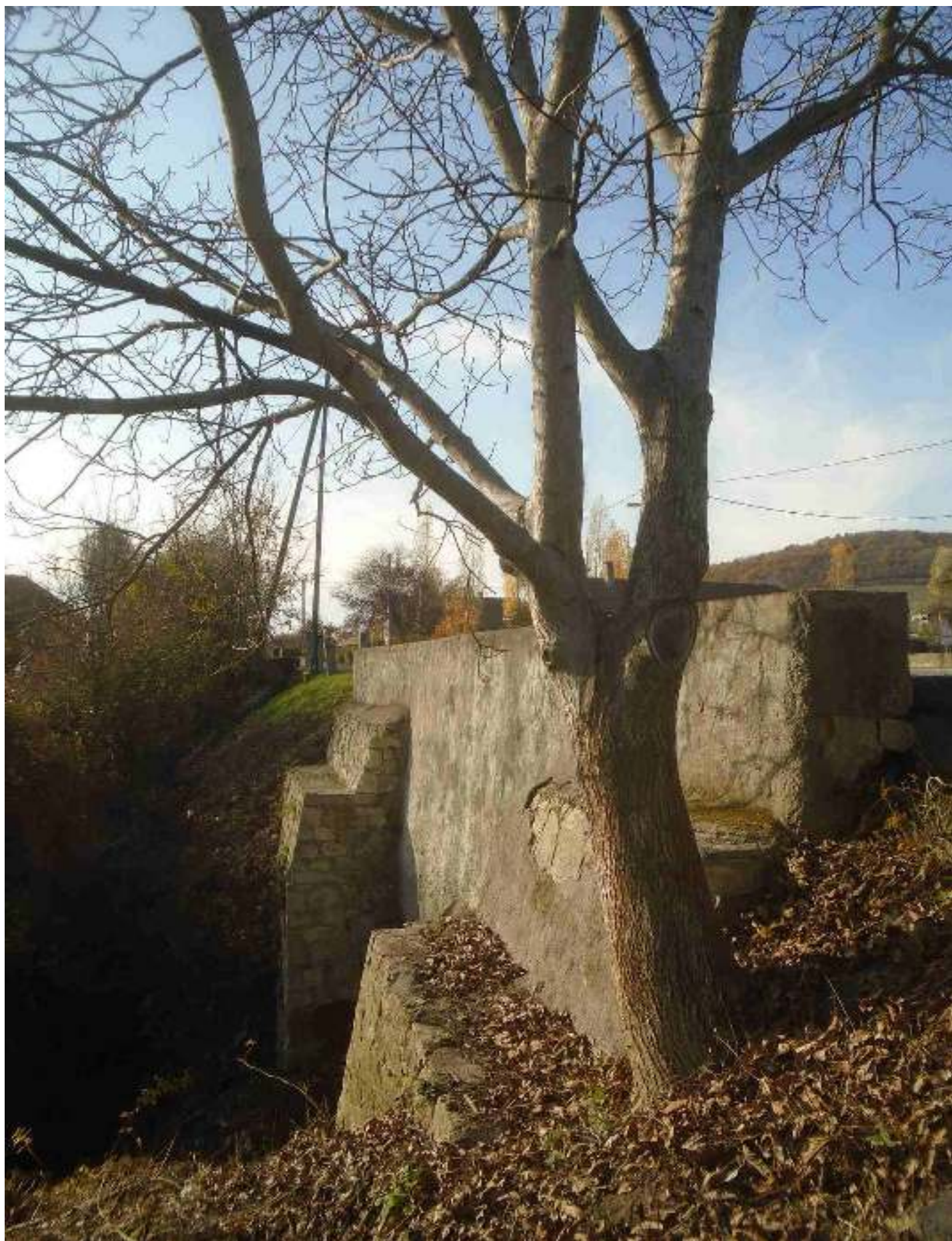
A XIX. században szinte kizárólag egyszerű, faanyagú léckerítések voltak a borvidék településein jellemzők, még a rangos kúriaépületeknél is. A kőépítés hagyományai miatt később jellemzővé vált az épített kő lábazat, faragott kő, vagy látszó téglaszlopokkal. A mezők kovácsoltvas, vagy sodronyháló anyagúak, ritkábban falécek voltak. A tömör, falazott kerítés a falusias területeken ritka volt.

A régi szerkezetek megőrzendők és az új kerítések is ezekhez illeszkedően alakítandók ki. A kerítések építésénél az egyszerűség javasolt, kerülendő a sokféle anyag, szerkezet, szín és forma kombinálása. A korszerű faanyagvédelem újra időszerűvé teszi az egyszerű léckerítéseket, amelyek jóval dekoratívabbak az acélhálónál és kisebb betekintést engednek.

Kerülendők a teljesen zárt, épített falak, illetve a meglévő acélháló kerítésekre utólag rögzített takarószerkezetek.

KERTEK

A rendben tartott kertek a falu ékei lehetnek, főleg, ha a gazda gondossága az előkertben is megmutatkozik. Több szép kertet és kertrészletet találhatunk. A gondozott kertek egy ápoltság, élettel teli faluképet adnak, mert a kert az élet tere és a hagyományos falusi porta része. Nincs parasztház kert nélkül.

Az előkertben a szín gazdag, a hagyományos növények megjelenése a kíváncsú, míg a hátsó kertben a nyírt gyepek és az idős fák gondozása ajánlott. Ha van tornáca a háznak, és a tulajdonos nem sajnálja eltakarni a faragásokat, akkor ajánljuk futó növények, különösen szőlő ültetését a tornác lábához.

NÖVÉNYEK

Növények a kert csodái. Színesek, illatosak és szinte egész évben megörvendeztetik a kert tulajdonosait. A növények hálásak, meghálálják a törődést, a gondoskodást, és cserébe ellátnak minket szemet gyönyörködtető látvánnyal.

A településen járva látszik, milyen növények érzik jól magukat, és mik jellemzők a falu egészére. Szegilong esetében számos jó növénnyel

találkozhatunk, amik további telepítésével üdéséget adhatunk az utcáknak.

Egy virág bájos, két virág kedves, sok virág döbbenetes hatást tud elérni, ezért javaslatunkban a közterekre vonatkozóan tömeges ültetést ajánlunk. Ezt legkönnyebb évelőkkel vagy magról vetett virágokkal elérni. Ajánlott virágok:

ligetszépe / *Oenothera biennis*, *Oenothera speciosa* 'Siskiyou'

kerti liliom / *Lilium regale*, *L. bulbiferum*, *L. lancifolium*

menyecskeszem / *Coreopsis laciniata*, *C. tinctoria*

borzas kúpvirág / *Rudbeckia hirta* 'Glória', 'Napfény'

díszgyertya / *Galearia heimeri* 'Gambit White', 'Siskiyou Pink

kasvirág, cirok, sásliliom, krizantém.

A fák az utca és a település ruhái. Ha felülről ránézünk egy falura, meglepően sok zöld felületet, és ezen belül sok lombot látunk. A hagyományos faluképhez hozzátartoznak az idős lombos fák, és a gyümölcsfák. Utóbbiak nem egyszer a településen régóta jelenlévő, hagyományos fajták.

Egy idős fa értéke abban rejlik, hogy 100 év alatt számtalan hatás érte, számtalan sérülés érte, mégis áll, terem, árnyékot ad, és ha kell, mesél is nekünk. Minden meglévő, idős fát meg kell becsülni a faluban.

Szegilong központjában, ha további fásításra kerül sor a következő fajokat ajánljuk ültetésre:

kislevelű hárs / *Tilia cordata*, *T. cordata* 'Debrecen'

vérszilva / *Prunus cerasifera nigra*

közönséges dió / *Juglans regia*

berkenye fajták / *Sorbus sp.* - attól függően, hogy mekkora élettere biztosított nyírfa / *Betula pendula*

vadkörte / *Pyrus communis*

vadalma / *Malus communis*

A belterületen kívül eső zöldfelületeken is szükség van a fákra, akár egyedül akár ligetben állva. Értékként tartjuk számon a réteken, legelőkön, kaszálókon és

szőlősorok közt álló hagyásfákat, mert árnyékot és élőhelyet jelentenek a határban. A leggyakoribb hagyásfa fajok:

egybibés galagonya / *Crataegus monogyna*

vadkörte / *Pyrus pyraeaster*

mezei juhar / *Acer campestre*

vénic szil / *Ulmus laevis*

helyi körte fajok / *Pyrus sp.* (szőlőültetvények esetén)

berkenyék / *Sorbus domestica*, *S. torminalis*

kislevelű hárs / *Tilia cordata*

vadalma / *Malus communis*

UTCÁK

Egy település megjelenése nem függetleníthető az épületektől, de még meghatározóbbak az utcák, terek, parkok és közkertek, melyek a falu közösségi felületei. Akkor tűnik egészségesnek egy utcakép, ha rendezett. Ennek eszköze az árok rendbetétele (legyen szó akár gyepes, akár betonozott árokról), a nyírt gyepfelületek, az ápolt fák, fasorok, a virágokkal díszített közterek és az egységes utcabútor használat. Különösen fontosak a növényes egy olyan utca esetében ahol komoly forgalom jelent terhelést, és zajt a mindennapokban. Ennek ellensúlyozására virágosak előkertek és fásított köztereket javasolt kialakítani. Egy látványt harmonikusnak érzünk, ha könnyen átlátható, ezért az utcákon a különböző felületeket érdemes határozott vonalak mentén elválasztani, például az útnak szegélyt adni, a gyepet a saját területén belül tartani, sövényvel segíteni az autósokat, gyalogosokat az úttestérzékelésében, illetve az árkot

működésének megfelelően, tisztán tartani.

Vonalas elemként érzékeljük a fasorokat is, mely esztétikai élményt és árnyékot is adnak. Ahol lehetőség van utcafásítást elindítani, ott ajánlott egy-egy utcának arcot adni gyümölcsfák, díszfák ültetésével, egységes koncepció mentén. Ügyelni kell azonban a közművektől és a burkolt felületektől való távolságra, mert a fák gyökere megsérülhet és kárt is okozhat egyszerre. Légvezeték alá kis növéssű vagy gömb koronájú fát ajánlott ültetni.

Hosszútávon az utcaképet zavaró, kusza légkábeleket földkábelre javasolt cserélni, melynek első lépése lehet, hogy az ingatlanok bekötése már felszín alatt történik. A jelentősebb helyekre ízléses kandelábereket helyezhetünk el, valamint hosszútávon az ANPI által ajánlott meleg fényű, lefelé világító, ernyős fényforrásra való kialakítása javasolt az élővilág védelmében.

Gyepes és betonozott árkot is találunk a településen, mint lineáris elem szembeötlő része az utcának. Ökológiai szempontból a gyepes árkok ajánlottak, mert lehetővé teszik a víz közvetlen a talajba jutását, helyben tartását.

Az utak mentén elhelyezett berendezések, például információs táblák, hulladékgyűjtők, utcabútorok, buszmegállók megjelenésükben illeszkedjenek egymáshoz, a település általános arculatához (a központban elkészült fejlesztés ezt az elvet követi, és ezzel egy minőséget hozott a település közterületeinek életébe). A nem használt, esetleg romos megjelenésű közterületi elemeket javasolt elbontani, helyüket rendezni.

A település utcáira általánosan elmondható, hogy rendezettek, legalább egyoldali árokkal rendelkeznek, és vérszilvás fásítás jellemzi őket. A település főutcájának növényesítése igényes és átgondolt. Ezzel a rendezett, tervezett képpel kiemelkedik a szomszédos kistelepülések sorából

Szegilong. A Dózsa György utcán a várszilva fasor mellett nyírt, ritmusosan ismétlődő sövényt láthatunk, amelyet a következő fajok alkotnak: tűztövis (*Pyracantha coccinea*), borbolya (*Berberis* sp.), mirtuszlonc (*Lonicera nitida*), kerti mahónia (*Mahonia aquifolium*). Az utak menti zöldítéskor, illetve a meglévő sövények pótlásakor is ezeket a fajokat javasoljuk használni, annyi kiegészítéssel, hogy ezek kissé városias fajok, néhány tájfajta és kultúrfaj is jelenjen még meg, mint gyöngyvessző, fagyal, hortenzia, rózsza, törpemandula, madárbirs, kecskerágó, borostyán, mályva, levendula, lonc, gyöngyvessző, orgona, bangita.

Az árkok fölött látható félbevágott hordókba ültetett virágok jól tükrözik a falu szőlészethez fűződő kapcsolatát. A hordók és a szőlő megjelenése egy gesztus, mely megerősíti a kapcsolatot a környező táj, a művelés és a lakott terület között. Alkalmazása a főutca teljes hosszán javasolt.

KÖZTEREK

A település ritmusát adják a finoman formált terek, teresedések, utcák találkozásánál kialakult zöldfelületek, melyek sűrűsége a falu élhetőségének is indikátora.

Az önkormányzat épülete előtt kialakított előkert köztérként is értelmezhető, melyben megjelenik a tájegységre jellemző kőzet, helyet kapott három emlékmű, rózsalugas és egy fedett várakozó előtér. A település büszke lehet az önkormányzat épületére és annak környezetére, mert a központ minősége jelzi, milyen igényességgel áll a település jövőjéhez az önkormányzat. Az előkertben ültetett növények és az alkalmazott anyagok minősége jó érzéssel tölti el a látogatót vagy ügyintézésre érkező lakót.

Méretéből és eszmei értékéből adódóan is a két legfontosabb épület a településen az Árpádházi Szent Erzsébet és a református templom, melyek kertje a település egyik nagyobb zöldfelülete, számos idős fával (döntően fenyőkkel) benne. A templomok előtere nem tükrözi jelentőségét, ezért hosszútávon javasolt egy méltóbb bejáratú tér kialakítása. Egy település életében meghatározó, ha stabil hívói, közössége és működő

temploma van. Az épület környezetének is ezt kell sugallania.

A burkolt közterek, esetleg egy-egy műalkotás körüli burkolt kis terek, és egyéb gyalogos terek esetében is fontos, hogy a burkolat illeszkedjen a környező településképhez. A terméskő használata helyett lassan hagyományosnak nevezhető szürke térburkolat mellett, bátran alkalmazzunk antracit színt, vagy esetleg melegebb színárnyalatokat, például homokszínt, mellyel kellemesebb, meghittebb hangulatú tereket teremthetünk. Azonban, ha mód van rá, részesítsük előnyben a helyi anyagú termésköveket. Kerüljük az egybefüggő nagy burkolt felületeket, fákkal, cserjefoltokkal, virágágyásokkal, esetleg gyepfelületekkel tegyük változatossá és kellemesebb mikroklímájúvá a területet. A terekre kihelyezett környezet architektúra elemek, berendezések illeszkedjenek egymáshoz és a település többi részén található utcabútorokhoz. A pihenő padokat árnyékos, félárnyékos helyre tegyük, a legkellemesebb a laza (áttört fényhatást eredményező) lombkoronájú fák alatt pihenni, de alkalmazhatunk stabil szerkezettel megépített köztéri árnyékolókat is, például virágos növényvel befuttatott pergolát.

Emlékművek jelzik a település hajlandóságát az emlékezetre és nyitottságát a múlt felé. Szegilong három, a főút mentén található emlékműve is arról tanúskodik, hogy a falu tiszteli a múlt hőseit, és a jelen részévé teszi azáltal, hogy a köztereken felújított vagy új emlékműveket állít.

A településkapu az, amivel az érkező először találkozik a távoli falukép után, ezért meghatározó eleme az első benyomásnak, mi várja a látogatót a falu szélén. A virágos ágyás az egyik legalkalmasabb eszköze az üdvözlésnek, és színfoltja a falu zöldfelületeinek. A régi települések egy vagy egy pár szép, nagyra növő, karakteres fával jelezték a lakott terület kezdetét mindkét oldalon. Ezt a gesztust a 21. században is megőrzésre érdemesnek tartjuk, ezért javasolt kép

szép, településkaput jelző példány ültetése. Javasolt fajok a növények fejezetben találhatók.

A buszmegállók olyan pontok egy településen, melyet az is lát, aki itt lakik, és az is, aki csak átutazik. Éppen ezért a buszmegálló elsődleges elem a település megítélésében, kialakítása tehát igényes kell legyen, illeszkedjen a településképhez, időtálló anyagokból épüljön meg, és nem mellesleg alkalmas kell legyen a várakozásra, fontos, hogy eső- és szél ellen védjen. A jelenleg látható buszmegállók megfelelnek a fenti javaslatoknak, amivel azt üzenik, hogy a település igényes, és ismeri saját értékeit, anyagait, és nem fél az egyedi megoldásoktól, hiszen a kúttal egybeépített megálló nem mindennapi együttes.

Napjaink felgyorsult, a fogyasztói társadalom egyénieskedő igényeket felerősítő világában az épület tervezés területén ritkán beszélnek a hagyományos épületekhez való illeszkedésről. Mind gyorsabban kifulladás divatok jelennek meg, amiket illik követni, úgy az öltözködésben, mint a közbeszédben. Nem kivétel ez alól az építészet sem, itt is sokan követik a külföldön, vagy a nagyváros villanegyedében látott házak példáját. Előfordult ez a korábbi korokban is, a barokkban például lebontottak csodálatos reneszánsz palotákat, hogy helyükre a kor „trendi” épületeit emeljék, de csak jelentős középületeknél történt ez meg. A „mindennapi építészet”, a település utcáinak épületei azonban szervesen folytatták a korábbi, életben tartva a hagyományt. Egy település arculatának egységesnek és minőséginek kell

lennie. Ezáltal válik a vidék rendezetté, élhetővé és a máshonnan érkezők számára érdekessé, helyi karakterűvé. Ez napjainkban, a csökkenő lakosságú vidék, és a turizmus, mint jelentős megélhetési forrás idején különösen fontos szempont.

Egy ép, egészséges, hagyományos településkép „elbír” néhány valóban egyedi, újító megjelenésű középületet is, amely nem öncélúan formabontó, hanem a tokaj-hegyaljai hagyományból kiindulva új építészeti mondanivalót fogalmaz meg. A többségnek, a lakóépületeknek azonban illeszkednie kell a meglévő építészeti hagyományokhoz. Ez nem az egyéni szabadság korlátozása, hanem Nyugat-Európa számos országában és borvidékén a helyi társadalom által elvárt mindennapos építészeti alapszabály.

MÉRETEK, ARÁNYOK

KÖZÉPÜLETEK

KÚRIA ÉPÜLETEK

HOSSZÚHÁZAS FALUSIAS BEÉPÍTÉS

GAZDASÁGI ÉPÜLETEK

ABLAK

KERÍTÉS

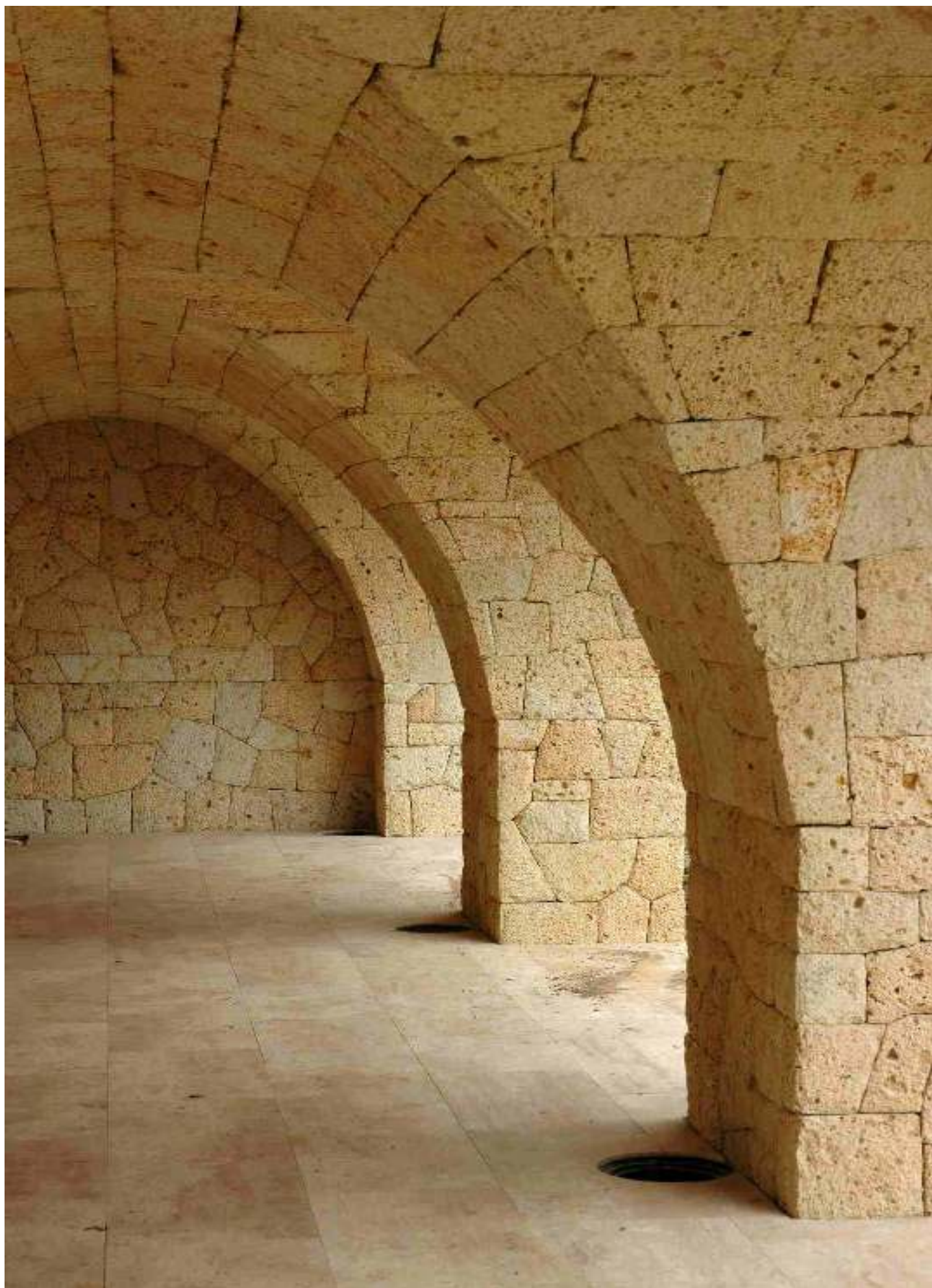

RÉSZLETEK

Készült Szegilong Község Önkormányzata megbízásából

Polgármester:

Talárovics László

szegilong@freemail.hu

www.szegilong.hu

Készítették:

Salamin Ferenc, Csehák Fanni

Szövegek:

Erhardt Gábor, Salamin Ferenc, Szűcs Gábor

Fotók:

Bujnovszky Tamás, Darabos György, Dénes György, Salamin Ferenc, Szántó Tamás, Szűcs Gábor

Rajzok:

Füsi Zsófia, Kováts Ábel, Kristók Attila, Mezei Zsófia, Salamin Ferenc, Salamin Pál

A kötetben szereplő felújított, illetve új épületeket Szegilongon tervezte:

Salamin Ferenc vezető építész tervező,

Cservenyák Eszter, Erhardt Gábor, Füzes András, Kováts Ábel, Kristók Attila, Mezei Zsófia, Salamin Pál építészek

Szegilong, 2017 december